

ГОСУДАРСТВЕННАЯ
ДУМА
БЫЫБАРА БУОЛАРА

5

ХОНУК ХААЛЛА

**“ЧУРАПЧЫЛАР – САХА СИРИН
САЙДЫЫТЫГАР!!!”**

САХАЛААБЛА – ЧУРМЧЫ!

*М. Попов тълпалар,
М. Васильева мелодията.*

Кэз этэр, чыгычаах ыллыыр
Кэрич чаран тулабар,
Сиккиэр тыалы оонньотор
Сибээккүлэрэх хонкубар.

Хос ырыата:
Чурапчы, Чурапчы,
Саха алааһа – Чурапчы

Тогуруйа дьон мустар
Тумул, тумул аайытын.
Кыһын буоллун, сайын буоллун
Көр-нар ырыа дьыраһайр.

Кууран турбут бэйэтин
Муора курдук уулаабыт,
Котор-сүүрэр түспэт буолбут,
Салыйбытын төһөөрбүт.

Эдэр буоллун, эмэн буоллун
Бары биһирэ мустабыт.
Үлэ буоллун, үөрөх буоллун
Бары таптаан ылыгыбыт.

Күһүнү соруутар

УЛУУСКА ҮҮТ ҮАМЫН
8 ҮЙДААХ ТҮМҮГЭ

Улуус үрдүнүн былаан быһаарынан 2016 сыллаахха 7055 тонна үүт баныһыахтааҕа 8 бий түмүгүн 5351,66 тоннаан толорулунна. Аҕыс ыйга 4804,40 тонна баныһыахтааҕа, оһон графигы аһара ыан иһобит. Ол эрээри тустаах атырдьах ыйыа былаана 1852,2 тонна буолуохтааҕа 1650 тоннаан толорулунна. Ити 202 тоннаан аҕыйах.

Ордук үчүтэйлик 8 ыйдаах быланнардын 142,1 бырыһыан толорбут Соловьёв, 141,3 бырыһыаны ылбыт Алабар, 132,1 бырыһыан көрдөрүүлүк Чакыр, 119,8 бырыһыаннаах Хадаар нэһиликтэрэ үлээтэллэр. Мөлтөхтөрүнэн 75,2 бырыһыан көрдөрүүлүк Чурапчы селиэтиннэтэ, 86,8 бырыһыаннаах Болтоно, 94,8 бырыһыаны ылбыт Толой нэһиликтэрэ бөөлүлэр.

Күүнүгү Бийдирга ньнирэйи нийлэрин кыгары бииргэ ыгтан кэбийни омсолгоз практиката быйыл эмиз көстүтүлгөн эрэр. Ити үтү ыаһынна охсор, көрдөрүүнү намтатар. Бу кэмиз ыраас, сылаас күнөр тураллар. Сайылыктан көһөргө ыксаамайахха. Нэһилиэк дьаһалтатара, чуолаан тыа хаһаайыстыбатыр специалистара үтү ыамы намташат туһугар күүскэ үлэлиһэхтэр.

ТХЛК пресс книга.

Оёо – торооһуһкэ сүрөөһин чопчута, иһиники эрэлэ, олоһун суолтата. Быллэрин курдук, олох таһыма тоһоһон һамыһаһый да, оёо торооһунуһ аһсаана эмгэ мэлгэх.

Сылыата дьах юргэн ахсаана элиир, элбх оёо торуур буулаа, Саха сирэ Уйук Илинги уокурук субъектарын ортолоругар бастакы мистэбэ сылдьар. Торуур оёо ахсаанын Арасыйыада 8-с мистэбиг. Бу барыга ыал-лыа олоор субъектарбытлар демографическай боллу-руос сылаатык турар кимир. Статистика кюрдюрорун, Приморьёда араас ырыппаттар эр дьон олүүтэ дыахтар олүүтүлүүр элбх эбит. 2015 сыл түмүгүнн Приморьёда нэһилиннэ ахсаана адылаабыт, олүү ахсаана торооһун ахсаанын баһыйбыт, олохтоохтор атын сиргэ көһөн барыылаа үктэбиг, уруоку сылардаах дьах – юргэн тэринии намтаабыт, ол онугар арааһы чаастаабыт. 2017 сылга үлэлиир кыахтаах нэһилиннэтин ахсаана эбии 40 тыл. кинигэти аччыа дьон билэлиир эбит.

Ойгон Саха сирингэр икээн эбэтэр ойгон элбэх оҕолоох дьоллоох дьыэ кэргэн элбээһинин кистэлэнэ туохха сытарый? Тоҕо диэтэххэ, билиги ороспүүбүлүкэбит салалтата туох баарынан дьыэ кэргэн үүнүстүтүүтүн ойүүр, буолаары буолан үстүн уонна ойгон элбэх оҕолоох дьыэ кэргэни. Холбоур, «Дьыэ кэргэн» ороспүүбүлүкэтэбэ ийэ халыптааһа туттарылар, 2015 сылга 125,9 тыһ. солк. тэпнээр этэ. Уонсайа барыта 1 350,7 мөл. суумалаах 17 тыһыынчаттан таха мангыч сертификат бириллибитэ. Ону таһынан, 6 тыһыынча кэргэн элбэх оҕолоох дьыэ кэргэнигэр босхо сир уучастакара тунстаниллыбыт.

Энэхв оюолсох ыалга эмгэ саастаарыг далай оюолорго босхо эмгэ-томп борцолынго эмгэ бэргэхэй комод, бу олу кырата суох суолталаах. Өрөспүүбүлүкэ салалтата кыаммаг: энбэх оюолсох ыаллар оскуола саастаах оюолоругар оскуолажа кэтэр уонна спортивной формалары атыаллаһалларыгар комонү онорор. 2015 сыллаахха маньык комод 9 696 ыалга онгоһуллубут. Үп-харчы тийибэтигэн оюолорун атаһтарыгар туруорар кыажа суох 10 тыһ. тажаа дьэз жүргэнгэ сылын айбы биир юмүлөс комод онгоһулар.

Бие эбээр өнгөн элбэх оёолоох малга дьээ тугташларыгар эбээр агылаһашларыгар ортогунан 2 мол. суумалаах көмө онгоһулар.

Ил Дархан Егор Борисов уонна Ороспүүбүлүкэ
Бырабыыталыстыбатын баһылыга Галина Дашникова бу
эйгэ ураты болдомтону уурар буоланнар, Бүтүн
Арасыйыаҥа биэропис түмүгүнэн Саха сирэ элбэк
оҕолоох дүөһү жүргөн ахсаанынан Арасыйыаҥа тохсус
мигэстэ, онтон Уһук федеральнай уокурукка бастакы
мигэстэ иһэр.

Сыйнага бастагы оболорун оболуммун 1000-тан тахса элэр ыалга эмиз куттуонноох комо олошулар.

Байг дийлэн тугуу, онгостуу — хас биир киби бажа санапта. Оросуубулукүбэ ыгыгыллар кдыүүгэтээх политика түмүгэр дьон-сэртэ бажа сангалара дьинг сага, кириг тосору хамчылыллыахх дьыбэ эбэтэр квартираба кубулуйдулар. Олорор дьыни тутуу тэмиэ сылтаа турэтиир, бүтэхи 5 сыл түмүгүнэн олорор дьыни кириэри 1,8 тогул үрдэтэ. Хас биирдии ылга, аймахха сана дьыбэ кирии малааһылыа тэрийи, тэптэ үөрүүтү үлүстөтү, мэллэбэ суох, уруксу сыларлааһар быдан албээт.Олорор дьыни тутууга Саха сирэ Арассыйа бисэ бастыг регионун ахсааныгар кирир. Аларды 2007-2015 сылыгыга үөһэйэ 3,3 мөд. кв. мистээх дьиз кирибэ.

Бүтэнх 5 саяга 15 тн тахса дүмэ жүргэн, ол иһилэр 2.8 тн. хэр ыал, оһорор усулуобуйатын тунсарына. 6 тн. тахса дүмэ жүргэн хаарбах дьыттан атын дьыттан кустулор, 800 тахса боджук ойгөтлөр үстүлүр. 15 тн жүргэн сана дьыттан 10 тнна квартиралар кустулор.

Бяраймыгтайлсыгба бэрэсдэлтэй Галина Данчикованы тулаах хаалбыг оңолор дэмжлэлээр олус дэлгүүр. Агадас баялгыг сыга өрсүүбүлүс бидэстэйгэр тулаах оңолор дэмжлэлээр мильнар солк юргиг суума көрүлгэн түрүр. Маньх үлэ сылтаа бийлигэр.

Социальный эбийэктэри тутуутунан Саха сирэ Арассыыйада илники күөнтэ илэр. Бүтэһик 6 сыл устата дорусбуйаны тупсарарга, оҕону көрүүгэ-истиигэ, спордунан дьарыктанарга, билиини халыттарга уосна

сыннынарга анэмгэлт 400-тэн тахса эбийнэгт тутулуна. 61 дорубуйа харыстабылын тэригтэтэ, 109 оёо улууяана, 59 этн-хааны чэбдигирэр, 88 кулуура эбийнэгтэре эбий тутулуубуттар. Дорубуйа харыстабылын

эбийнхтэргитгэн улахан ангара фельдшерскэй-
акушерскэй пууннар буолалларын тоһоҕолуур нааданах.

Одоо төрөөгүйнү ахсаана элбээбитэ оёо уһууааннарыгар мүнстэ тийбэтингэр тирдэбэтэ. Сага оёо уһууааннара түргэнник тузуулан үлэбэ киригээринэ урууку курдук хас эмгт сүүлхал халын уочарат суох бүтэлэ.

Билэгтэй ирдэбилгэ элжээгээр толоруу хаачихуулылаах 112 үерх кыһага туугууна уонна үлэс киирдэ. Маны кытта тэҥнэ учууталлары олорор сирдэринэ хааччыбыы боптуруоскара быһаарыллаллар.

Эдэр нэгдэж асар, суотгуур эрэ буулбаака, ситийнилэх, киэи билнлэх, сонгоох идлэх буларын туһугар бары да сырабытын уурабыт. Эдэр нэгдэж кэбүлүүрэг Ил Дархан алгас сылын грапы ылыгыг күрэх тэрийэр, 6 сыл устат 94.4 мөл. суумалах 76 грант сылын-соруугун ситэн олгоох кирир. Сылын айны ыгытлар «Министир» дымалабыай ооннууга эдэр дьон күүстэрин холополлор. Кыттааччылары кытта үгэс быһыытынан Ил Дархан Егор Борисов көрсүөр. Ооннуу хаммыгыт уонна түмүктэрин кытта Ырабытталыстаба баһыыгы Галина Данчикова билсир, бастыннар оронтуубулук саалай кадронай резервигэр киририр.

Оскула саастаах оҕолор 75 тыһыынча үөрөнсөччүлү түмпүт «Дьулур» оҕолор биир сомого хамсааһыннарын чилиэтинэн киллэстэрин сөп.

Култура – бийиги олсогтуд бьыстылат эйгэтэ. Бийиги оросуубүлүкэбитигэр судаарьыстыба олуттган кулчуураа ураты болжомто уурулар. 2010-2015 сыларга уонсайа 88 кулчура эбийиэктэрэ тутулунулар. Нэһилиэктэргэ кулчура комплекстара таһарьылаахтык үлэлээн эрэллэр. Бу көм устаныгар тыа сиригэр оҥолорү көрэ эйгэтигэр уһуйар, аан дойдү уонка бэйэ литературатын, истэригын кытта бьысиһиллэрэр 119 библиотэка аһьылыбыта.

Спорт сэлхын айды сайлан илор, спордунаа дьарыкта-
навчык ахсаана, олоо истэригэр оёолор да, эдэр ыччат да
ортолорутар, элбиир. Аан дойду, Арасыйыа таһымнаах
курэхтэр ыстыгылашара билигин сонун буолбатах. Бэрт
соторууагыт эмиэ үрдүк таһымнаахтык 6-с тогулун
«Азия оёолор» аан дойдутаагы ооньуулар буолан
аастылар. Манна даяган эттэхсэ, бүтэник сэлларга 144
эти-хааны чэбдигирдэр спортивнай эбийиэктэр, олоо
истэригэр Саха сириг үгүс улуустарыгар, тутулан үлэс
киридилэр: 3000 мисэстээх «Триумф» спортивнай ком-
плексе, «Доксун» футбол ооньуурга манеж, «Чалбон»
бассейн, «Модун» спортивнай комплексы салгыы тутуу,
хайыбардыгыттары бэлэмниир киин.

Онон, билиги дөйдүбүтүр ханна оёо торотон, дьэ-
уот тэринэн олорохха собүй дин ийилтылаа уһуу-
киэти толкүйдүү барбакка «Саха сиригэр!» дин
хоруйдубут. Уһаэ этилибитин курдук, чыччы да, билиги
ороспүүбүлүкүбигигэр эдэр ийэлэргэ, оёолорго, анбах
оёолоох дьээ юргэнгэ болгомотолоох кыһамньылаах
сыһан олдохтумму. Хас биридиг оёо аныгылаа оёо
уһуулааныгар, кыһаларыгар, спорт савалларыгар
сылдан биллэлээх-корүүлээх, доруобай улаатарыгар
туох баар мээрэлэр ыһыллаллар. Тоёо дьэтэр, хас
биридиг киһи, оёо аймах, дьээ юргэн туруктаах буолууга
—ороспүүбүлүкү саламаттын сүрү сыала. Билиги
оёолорбүтүтүр, чугас дьоммутугар, доёотторбүтүтүр
уонна күнүгэ алтыһар билэр дьоммутугар туох баар
үтүөнү, доруобуйаны, күүһү-уогу баһарарбыт курдук,
ороспүүбүлүкүбиги саламат олордохторугар эмиз онук
сыһааһаһар. Дьолуһаах бырайыактар, тоннанан
хостонор сир баайа, мөлүйүөнүгүн тутуллар квадратнай
ингэнэх олорор дьээн, социалай обийнэктэри тутуу
барыта дьон-сэргэ сарсылгы күнү эргэлээхтик
көрсөүгэр, дьаллоохтук үөрэ-көтө оёо торотон, итэн,
үлэтээн-хамсаан олоророругар туһуланар. Манньак эйгэ-
үөскүүн улаштыт оёо иһилигин эмиз, төрөппүттэрин
курдук, дьаллоох олоку тэринэ.

Александр СТРУЧКОВ.

Тунсаран онгоруу сылыгар
„ЧАРАН“ ТОС БЭРТЭЭХЭЙ СКВЕРЭ

Чурашчы сэлгэннэлтин кырыажаастарын „Ытык сүбэ“ муһабын этин килтөрүнтүгөн номоххо киирбиг тобус томтордуртар Мэнэ таастар суруктаппан-бичиктэгэн ууруллубуттара. Итиннэ бу томтордор айттара-суолуһара, хаһан, туох соһоппедартан, ханнык билигтэрини ааттаммыгтара быһааран суруллубута.

Үйлбэлэр (ТОС-тар) бу мэнэ таастары күрүүлээн, дьон сирдор ыскамайыккаларын туруортаан, сайыынан сибэкии үүнүрүн, корүүгү-харайлыгы ылбылгара.

Итгэлтэн бийр үүчтэй хөстүүлээбинэн, дьып-дьял
курдук оногуулааынан, түөлбэ историйн сийилин
көрдөрөгүн Чарын¹⁶ ТОС скверэ булар.

Сквер „Бальяһа алаһһа“ атырбыг алаас собуруу өгүтүр сыыр үрдүтүр өгөһүлүбүт. 1900 сыллаахха П. И. Сокольников бу алаас үрдүтүр 5 куйкалаах бальяһа туттарбыта. Онгон ыла бу алаас „Бальяһа алаһһа“ дигэн ааттанар буюлбута.

Сквер атыгар атышлыыр кюска баар. Тимиринэн оноһуллубут тупсабай күрүө иһигэр Мэнэ таас, ТОС истэрийитын, олохун көрдөрөр стендэ, бу түөлбөсэ олорбут; үлүсэбит-айбыт Саха билиминтээх суруйааччыларын—Дьуон Дьанылы, Михаил Довороваһын, Феоклист Софронов, Алексей Бродников баралыытара, олохторун көрдөрөр кылгас суруктара суруллубут 4 кырыышах остуолба быһыылаах онгоһук түрүөрүлүбүт.

Стенд бийр өгүүтэр „Чаран“ ТОС бастахы сайлайгчлыг, РСФСР үерэзиринийн туйгуна, учуутал-лар учууталыг Експерина Ермоленка хаартыскага, хас сыйлардаахха үлгээлэгтэ, сэргээгчтэ бу ТОС билигтэ сайлайгчлыг, улуу муннаадын депутата Иннокентий Архивов хаартыскага сыйларыллыгт, хас сыйлаахтан сайайа суруллубут. Бу ТОС-тан улуу муннаадын депу-татгара М. Н. Яковлева, И. Н. Архивов, Чурагны сэл-эннэгтэйн депутатгара Р. А. Захаров, М. Д. Жиркова, В. С. Марков хаартыскалара баар. Тос быйбардагчылара—

[illegible]

Стенд икэнс өтгүзэр "Чаран" ТОС билинги олохун кордорор өлтөөх хаартыскалар ыйаммылтар. Ийинг концертарга, суботунушуктарга кыгыты, Сага дышы корсүү, "Мичиг" уһуяан олохуттан килэриилбитэр, "Кизин туттар дьоммут" салаажа РСФСР, РФ, САССР үтүөлүк үлөһитэрэ А. П. Ермогасов, М. И. Ермолова, Д. С. Поселников, А. И. Пермяков, Советский-партийный үлөһитэр И. П. Листиков, М. Е. Пермяков, И. П. Васильев, И. Д. Неустровс, о. д. а. ааттара сурушубул Улуус, Чурагчы нэһилиэгин бочуоттаах гражданиһарын, уулусба-ытык кылдыахастарын ааттара бааллар.

Бу сквертэ сырыттаххына иһилиэккитигэр биэр бастыг үлэлэх "Чаран" ТОС историятын, билииги олохун-дьаһагын толору билсэбин. Бэйгэтэ кыра музей олук. Аһыттарга холобур буолуон сөп.

Алексей СЛЕПЦОВ.

Бильяжир - 2016

**За НОВУЮ ЯКУТИЮ!
Выбирай СПРАВЕДЛИВОСТЬ!**

Константин ИЛЬКОВСКИЙ / Федот ТУМУСОВ

Публикуется на безвозмездной основе. Печатающая компания предоставляет региональному отделению политической партии "Справедливая Россия".

ФЕДОТ ТУМУСОВ: «ДОЙДУБУТ ТУНУГАР БИИР КҮҮНҮНЭН ҮЛЭЛИЭХХЭ!»

- Федот Семенович, баябар ишлээгүй үгэ кэмээр эн олохун, үгн-хамнааны тула бүртэ элбэх кэмэтин-ишлэтин, куулунааны дагуна хото талхар. Эн олно үүрүх кэли буюуон, архаар.

«Оншук. Психикада кырескелтиги архагы ичтен келим. Билбэр инилер ичтэ оосо күүһүрөр. Ханын-сурунаал, телевидение, радио нэпүө ыһыһылар информационал сэрин оосо сытырыһайар. Мин утары «үтүн» үһүһтүн сорууһыра билер сун. «Тумоон тус да үтүннэһини, бир да сокуон аһаа күүлүһүн сун» диги ойдуһулу дьонто-сэрэһэ тарҕата сатыһылар. Ким ол сокуон оһоһулар күүлүһүн-чамылар быһаһса сатыһы? Күүлүһүннэр бэрэ диги ону билер үһүн ону эргитер.

- Оттон эн бийн депутат
бийшгүйнхэн үгүйсгэхийн хайрх
сүмийнхэн?

- Минг Госдумаға 2008 сыттан депутатлыбын. Оң тухары таһаарылаахтык, түмүкзактык улусуотун диир туох да улунеритэ суох хайдак баарынан элбик. Бу солоруугарыта Интернетка Саа сиритэн Госдумаға уолла 14 Түмөн депутаттарбын, Федерация

Советыгэр бэрэстэбинэлдэрбиг тоһо ситиһиилээхтүк үлэһит-хамнаан кэлбитэрин көрдөрөр таһына таһыһыта. Оһио арыыһадык кэстэ сылдьар – 70 дьулаһаах, эһин 100 кыйа алтыраһаах Ил Түмэн 23 сыл тухары 79 федеральнай таһынаах сокуон барыһын көрүлээбигиттэн башра-суоһа 5 эрэ аһаах киирибит; Оһио тэп тэтхөө, сокуот Түмүсөө аһыс аһар сыл иһигэр 85 сокуон барыһын туһурусулуттан 11-ро Россия Президиуһун иһин баһаһын дьон-норуот туһаһаар үлэһит сыһыһаһар.

Өсөө биір хэлсүбр, Россиятануи соци-
ально-экономический устни политическийн
чингайнигэр Институтгара ышгыг
рейтингнэргэр сохон олоруутугар мин
Госдумага Стерех Россия дригидыглар
болне устни Госдума 450 депутатн ийгэр
35-е миссегэр найрэн, самий калүүсгэр

- Ити 85 сокуон барьлын эн тус байнгон кобулэбигин дуо?

- Госдумда мин тус бэйм 23 сәсүн берыпн турурубутум, онтон ити эпит 85 сәсүн берыпн апын депутатылары кытта биэриг оңорбүтүг.

- Агийн фракция дундагтара тоёо түмсүүлэхийг?

[illegible]

-Гостумица Саха сиригэр сыһынынаах
туох саппаас сокуоннары туруорсаһын?

- Байылылым ийинт салгылар Госдумга
сүдү суулаптык иван сокусон барылыны кун-
доргон. Бастапы элим - нефть уюмга тук
хостонор регионнара сир рентаптыгы 15
барылышы бар интэриесте
булулуктагалар дин. Иккис элим - бу ул-
хары тук сылга-соруна тутулуктагы

[illegible]

Мийн олохууд, үлэм-хамнаахыг, сырам
барыла – Савам сирин уошна длохууд-сүргэм
тулугар. Дойдубут нийлэйн дьлэлдэнэ бары-
былын дэлугар. Бигэ тирэхтэк, уйуулах
олонтоох, буларбыг тулугар үүхүү
онорсукэлугу, ону тэгэ араас харгыслары
туорсохуулугиала.

Быйыл күпүл быйышы сагынды аттары-
ага бука барыбытыр исторический
пашк үсөсөт. Бу түрүтү. Мин тус байом
уонна партиябыл. Сүрдөк Россия
бөриллбиг кыаңы толору тулаары
басмимт, бар дьоммүт ойбул, сомон
саяага, солгуну б. дьоммүт

СЕМЕН АНИСИМОВ

Публикуется на безвозмездной основе. Печатаются по
подписке, предоставленной зарегистрированному кандидату за
одиннадцатилетний избирательный округ. "Республика
Саха (Якутия)" Якутский одиннадцатый избирательный
округ №24" Тумусов Фёдор Семёнович

Снопни

ДУОБАККА ТУРНИР

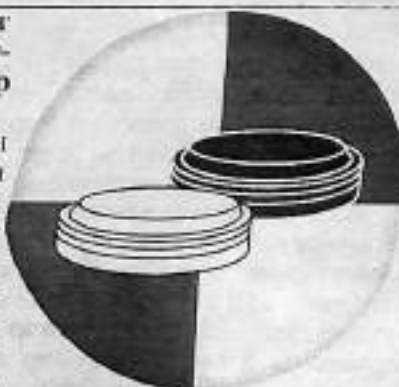
Аасныг өрөбүлээ улуусууг
бүгд нэгилжигтэй дуубаччын-
тара мустан, турнир
тэрилдигдэ.

Эй ооншуула элбик, оюн
түрт эгин киирбигиттен
куластааныңга. Мылдарайлар
кыйаңлар дуобат уксаан, баарыс
корун эригэр күнү быһа киирси-
бит. Бу хаарты ооншуутун
кытэри күүһү тэниссиниңиз ала-
нар. Иини пыммагасына маастар-
лары утары ким да соннуу кербот
балаһаныңга үөскүүр. Ол иини
барыла 24 кийи киирбигиттен үс спорт маастара, уон үс маастарга
кандидат киирсен эрийсин кытаанага буолла.

Түмүккө Россия уюну ФМЖД маастары Вячеслав Варганов кону-
тук бастаган. Илкы Петр Калинин, үчүс Роман Седлалишев тауыстылар.
Бүкүктөлүк састалка болжс мисетин ылыгы А.Д. Арманов биһироби
биринекс тизикт. Кыргыттарга эр дьону кыттары тэнтэ сонпообут
норуттар илсн ардыларынчаы спорт маастара Ангелина Кычовна баста-
кы, маастарга килледи Алсн Логинова тиксис буюлда.

Петр КАЛЧЕВ

дуобат федерацията чл. 10.

Хөхөөнго хөхүүлсүбүт, ырыага
ышаммыт хатынгардаах,
чарынгардаах Чурагчы биир үүжэж,
ыгчиг тобуоруна муссубт интернат-
оскула томторутар Олимпиада, Аан
дойду, Еуропа, Сэбижэй Сойуус чөм-
ионнарын шонигт Улуу тренер Д.П.
Коркин таһаарьдыахтык үлгээн
дасалта.

Бүгд улахан ситхинишлэх үлэгд Дмитрий Постришкин кылары борт албах учуулаглар, интигитоминитор, тренерлор, тэрийсочниклор үлсэлбиклэре. Кырлык да бары биир салаалаах, борилнишлэх буоланнар ылыммыг дьалаада ситхинистоминиторлор. Интернат-оскуолаа тыһаалччаны саха оҕото ой-салаа, эт-хаан өтүтүн сайдыы, интигитомин тахсан Саха сирин бары муунуктарылар үлэтин-хамсыы сылдьаллар. Улуу тренер сулун, үлэтин салаалаччылар да бааллар. Кинилэртэн биридэсэрини Д.П. Коркин интигитоминитор Кирилл Николаевич Захаров буолар. Кили интернат-оскуола томторутар харыс да сирин хабарыйбаска, тусгуу тренерини сарсыымны уһалас. Тренер үлэтин томторутар ботурубуһу тыһаа, кили олбоһу сүтүгү ойо-салаага биар. Кирилл

ҮТҮӨЛЭЭХ ТРЕНЕР

Нигизамдин албох спортивный үзлүнгиттери, тустуукары нигизден таапартаа. Билигин кини нигизде эрчийбигт сөзлөргө ролдубула беры улуустарыгар үзлүнгиттер, үгүлөк ааттара да нигизден багыттыгылар. Анарчас быйыл кини нигиздеэчиге Нургул Скрибин, багытластар быччынтахтары, сылбырга бөгөстөрү түмөр нуроттар нигиз ардыларынашы Гран при "Иван Ярыгин күрөз, сүргэбигт колөвүлден сөзө-махтайа куох экрал, WhatsApp нонгүө көрдүбүт. Онно Нургул Скрибин утарсаачыларыны кыжжастаах жолон чемпион аалын ыгыбта. Дагестан ааттаахтарыны Мурнад Муталимовы, Имам Аджиевы, Ахмед Чакаевы (Дагестан-Чечня) нигиздеэчиге кыйгыталабыта. Чакаев диген чеченнор ааттары бөгөстөрүн кыйгыталагылар дыйгытх "фурор" бусубута. Кини нигиздеэчиге Станислав Захаров 1996 сылтааха "Азия сөзлөргө" нуроттар нигиз ардыларынашы турнирга бастаабыта. Россия ушаттарга чемпион а бусубута. Дени Кусуров (Ишия) кыгыталабыт Аан дойду ушаттарга чемпион агылар үгүө биригесток мистеги ыгыбта. Билигин СР ыччагытара старший тренеригон үзлүнир. Иван Дружанов Россия нигиз тогултх ушаттарга чемпион а, ХИФУ преподавател. Евгений Слендэв Орто Халыма улуулуугар багыттыгыан үзлүнир, Никлай Антонов Эдыгтон улуулуу нигиздеэчиге багыттык, Александр Андросов СР спортивный багыттыгыан ретиннаауу кини дириктэргэ. Даниял Неустров, Александр Иланов, Нургул Скрибин нуроттар нигиз ардыларынашы кыжжастаах спорт мастар-дара. Виталий Коркин Пекиннедеи Олимпийский ооннуулар кыгыталаастара. Станислав Захаров, Даниял Неустров, Альберт Макаров, Василий Тихонов, Василий Коржик, Руслан Потанов, Александр Лылов уо.д.а. көгүл тустуу тренеригонин үзлүнишлор. Анатолий Андросов Томск улуулуугар саяаар үзлү үзлүнир. ССРС спортун мастара, Юр

Афанасьев ЧРОСИО-конгүл тустууга
старший тренеринг усталир.

Кирилл Никласевич Захаров 1961 сэл тохосуну 21 күнүгэр Чурапчы оройуонун Чурапчы салыһанын торообут. Сэттис кылаастан ыла интерна-оскуолага көнүл тустууга Саха АССР, РСФСР, ССРС үтүөлөөх тренеригэр ДП Коржунга эрчиллибитэ. Көнүл тустууга баарыаа-баарлаага олуту, ДП Коржун "Мамы" уола буолбута, көрдөрүүлэрэ улам туксан испитэ. "Бүргэни мөһөөчкүккө хайа сыдыабыаааа" дьобиттэригэр дьыла уол республикада, Улук Илин регионнарга тэһиһэрин булбатаа. 9-10 кылаастарга үөрөнөр кэмтэригэр тыа сириг үөрэнэччилэрин ортотугар Собиноскэй Соһуус чемпионна буолбута. Собиноскэй Соһуус спартакиадаһыгар үөрэнэччилэргэ чемпионнаабыта. 1978 сыллаахха Хаберовскайлаахы физкультурааи институд студена буолбута. Студенныыр сыһарыгар Хабаров биринһигэр Бүтүн Соһуустаагы, Бүтүн Россиялаагы турнирлар калайыааастара, призёрлара буолталаабыта. 1983 сыллаахха үрдүк үөрэҕи бүтэрбитин туһунуур дипломнаах, ССРС спордун мастара знаменнаах торообут дьобутугар Чурапчыга кэли, күн бүгүнүгэ дьори тренер-преподавателлэниг оскуола-интернатка үлэтири. Олут сыл устата интерна-оскуола томотугар дьыо-уот тэһиһиһ олорор Кирилл Никласевич илээх дьыо кэргэн баһылыга. Кэргэнэ Августина Александровна "Чурапчыаа" уһууаан сөбиспоссөб, СР үөрөхүрүһүн туйгуна, РФ уолсай үөрөхтэһиһин бөһүтүлүү үлэһигэ, "СР физическай культура уонна спорт сайдыытыгар үлүүһүн иһин" эаактаах. Үс оскуооооор, ситиһсөккэр, Кирилл Никласевич мантан 16 сэл ДП Коржун ааһыаан сөзэ спорттотот оскуолаһыгар тренеритин, 17 сэл Чурапчылаагы физкультура уонна спорт институтугар тренер-преподавателлэни үлэһигэ. Бу сыһарыа 100 спорт мастарлаа

рыгар кәсіпшіліктері, 40 РФ уәкілі ОССР спордун маастардарын илтэн таһаарла. Олар истрингэр үс норуоттар иккн ардыларындаы маастарлар башлар. 2003 сыттан улуустары конгүл тустуу федерациятын старший тренеро. Улуус чыогын конгүл уонна халсадайдаһан тустууларга үтүстүк көмүскөн кэлтэ. Конгүл уонна халсадайдаһан тустууга республика 10 тогулук чөмпюсэ, СР спордун маастара. Саха Республикатын 2006 сыл үтүстүк тренеро. Кини салалыгытынан, эрчийинитигон Чурапчы улууна Н.Н. Тарский бирийингэр иккн тогул бастабыла. Халсадайдаһан тустууга республика хамаандыһан күрөхсүннитигэр 2008 сыллааха кыайан халсадай Кубогын ыбыла. XVII "Маастары соннууларын", спорт национальнай көрүнүлөрүн Спартаккадытар 2009 сылааха, Саха сиригн норуоттарын V Спортивнай соннууларытар 2010 сылларга халсадайдаһан тустууга бастагылабылар. Кирилл Николаевич Чурапчы улуутун Бочуоттаах олохтоодо, СР физическай културада уонна спортка туйгуна (2006 с), РФ норуотун үөрөхүритигин туйгуна (1992 с), Чурапчы улуутун, СР физическай културада уонна спортка кылаатын ийин болго хайагыла.

Конул тусуу Чурагчыда ол иһигэр Саха сиригэр сайдыбыта 60 уонна 55 сааskyт тусбукукуан эбэрэсон туран дылу-сорууну баарабыт! Балааныйа 16 күлүгэр Кирилл Николаевич үбүлүйүн чөлүгэр, иһи тусубут 62, 68, 74 кылаыйааһыларга Республиканской турпир ытыллар. Оһуо келин, сыдыант, бадыһыттан, үөрүүнү-котүүнү тэмтэ үлүсөбүт!

Платон КОРКИН, улс, спорч
бэлэргэ, РФ суруналь-ыстариин
сойуулун чөлөө.

Быыбар - 2016

ОЛЕГ ТАРАСОВ: «БАРЫТА СУДУРГУТУК БЫҢААРЫЛЛАР КЫАХТААХ»

Государственный Дума депутатыгар кандидат Олег Тарасов командировкаларын кунигэр араас улуус дьонун-сэргэтин кытта сирэй көрсөн олорон олох-уааһах, баар кыһалжалар туһунан аһаҕастык кимсэттэ. Онуоха кини туох сыаллаах-соруктаах быһыбарга кыстарын туһунаш кыһаталаһар, туохуларга дьон элбэх буолун бигэрэ. Ол иһин бүтүгү нүмөрүт кини программатын ааҕааччыларга аһаан сийилин сыһыаттарга быһаарыллыа.

Минь курааныңым эрэнгирбешини
Дойлуга кириисе юмэ кэсэ, үп-хачы
тийибтэ, дьон-сэргэ ороскуотун
кысчатын ылахтаах дьон хайыгытала,
төлөһөрүһүн күн айы биһэргэ тураллар.
Онтон кырдыагыһын ылан көрдөхкө, дьон
баһыйар үгэс өргө хамнастан хамнаса эрэ
тийиһин олоһор. Ордук уурумну харчыга
суух. Майтан иһэ-сыла үрүтэ-түһүтэ
иһээн иһэ-э-э сүдүлэр кутталдаахтар. Ол
иһэн көрүһе юмүгэр, бөстүгэн турал, дьон-
сэргэ айыһ-үһүтү, эһин-томуу ыһыһыһар
сокуонулан социальнай комүсүһүтүк буу-
һун биһэргэ-тэһэ-тэһэ.

Тиймийнхэн олоруу алын эсэмэйни (МРО) олнулар дьон-сэргэ туруктаах бусолутун мөх-төлсизир социалтайг ыстандарттар мөх-төлсизир тахтахыг. Хас бийрдин кийн аһыг олнулар дьон-сэргэ туруктаах бусолутун мөх-төлсизир тахтахыг.

лах эмнэ-төмүр сэтгэн ылар бусуқтаах,
итизинэ бу ыстандаарка сүрүн онго –
эмтэниингэ, үөрэбүрингэ, коммуналнай
салайда аныамактаах. Билинг
кырдыадастарбыт, бэтэрээннэрбыт,
инбэнииттэрбыт, дэлэч ололоох ыһыарбыт
государство онотуһун толору
туһанмактаахтар. Бу билинг эбэтиниксигит
буолорун аһаһ – ытык хоспит.

Үн киргэснээ буулбатах, ой-сангаа
киргэснээ

[illegible]

Ойон бэйлзэк бэйрбит дойдубутун өрө тардар коммунт үүһэ. Убү-харчыны сайдыыга аһаахха, инфраструктураһы – массовна, тһүрү сууһарын туһууга, аэронотары, тһүрү аһаахха, саварчыһа, тһүрү сирингэр

гааны кишлэрийнхэ уонна электринескай уот ситимин ахааһы бастыбытын сайгалын тэрийингэ туһаайахтаахпыт. Билингитиги ураты ким дадааны хамсааньа, туту даданы онорго суоҕа. Бу билини төрүт сырдыт, ийэ дойдубут, олоно Россияны бойбуйт эрэ сайын тарыхтаахпыт, инникибит биһиги эрэ түстүбү кыстаахпыт.

Тус дайдуулары байнган бүтээхэ!

Корорут кудук, харгал баар. Өсөхтүн барьларып, бипир бастаанал Россия Правительствотын «ИФ стратегический быланнааһыа» дигэн сокуун үлүстүрүз модуулаахха, экономикада таяа таһаарда. Аһыгы юм ирдэбинини сага технологиялары олоххо тэтимтэктик киллериэхтэхини. Медицина, таяа хаһаайыстыбалар, собууттарга, фабрикаларга үрдүк кылуустук техника тутууларга эрчийлэр. Оччого эр аһын дойдулары кытта тэгиз-курэстээр кыкстаах экономикалааһахыт. Ол эрэри көрүнүкү үлү бусибакка, барыта кийини, дыһунтук оһоһулуохтаах. Туулаһар эйигин харыстаан туран туох бары ирдэбин тутуһар наалд. Бийиги торут сирбигин аһыапбакка, баһырдэбакка туһага таһаарыахтаахыт. Ол эрэри бу даһына кыра. Экономика сайыһытпн көбүлүүр аһал хамсыгылаах даһаһар нааллар. Бипир сүрүн сорул баар. Ол—Россия халпытаала тас дойдуларга тасхарын тохототу буолар. Бийиги сокуоннарбыт үбү-харчылаа кырылыһа таһаар туох да иһинэгэ суох таһаары бонсубалар. Ол бийиги аһаас экономикалаахпыттан дигэн баһаар сатыллар. Дээ, бу туох экономикаһы? Бийиги барыларга аһаасарыт, өтөн кийилэр харыстары (санкииулары) биетэрэлэр. Бу олох ойһомөт аһары барыа.

[illegible]

кнтрэр боролуужууяны хаачыстыба огтууга багьинахха.

Оңдирбуугар тугу утары
уунапшахытай?

Осөсө бийр "улын бонитур"ос бээр — предпринимательствоны сайлалттай. Предпринимателлэргэ мэдэйдэсхэнхэ наада. Бэрэиэркэ үнэ бэрэиэркэнтэ тохотгохса. Уонна осөсө бийр сүрүтэ — предпринимателлэргэ чэлчэки уонна үлүн бэлдэхтөхсө харчыга тийгиннэртөхсө. Бу түлүтэр РФ Кинн башынн снэрт сүөх үрүдү тутах ыстаалкатын кыччатыааха. Бөлөһөтү тургутуна, кредит ылар охх барына сүөх. Онон дьон харчыларын омук валюттаныр уларытан эбэтэр депозитка уурларан, бырыһаан кэлэрин көһүтүн аһоролот. Бу түмүтэр предпринимательство сайлалтын олуттар бийнги финансовой оһигартар көһүтүтэр усулуобуйаларын бэйлэбит тэрийсөн биирбэтибит дуо?

Экономика эртэйрэн тэгширэлтэххэ. Норуот хангайыстыбатан бары салаата тэгшлэн сайшаруур мэхэйтэри тууратаахха. Бу маны барытын бэйлэбиг тулугтар буулбааха, оёонорбутугтар анаан оёонорхотохолт. Бигшэи үмчэллэлтүр туу хаахлар санаашахпытэй? Эстибиг собуоттар, хотоннор кырамталарын? Нэлэбиг хостуур эрэ үмчэлтэстэрлэх иччигтэж хотугу синаахэи?

Дийлэнгэн ыллахха – барьта оннук
уустук булбагах. Сурун – тобон-мэйнэн
үлэлтэххэ наала. Ийэ сиргин талгаа.
бэринилээхтик үлэлзэ-хамсаа
сарсылгыгын толкуйдаа, уурма
кыһалданахтарга комолос. Онгон орду
икки атахтахдолоосхук санарьгар тус
барьта?

Петр Михайлов – ЭР ЧАБЫЛ

Публикуется на платной основе из средств избирательного фонда зарегистрированного кандидата на дополнительные избирательные округа в Республике Саха (Якутия). Якутский областной избирательный округ №24. Тарасова Олеся Владимировна.

